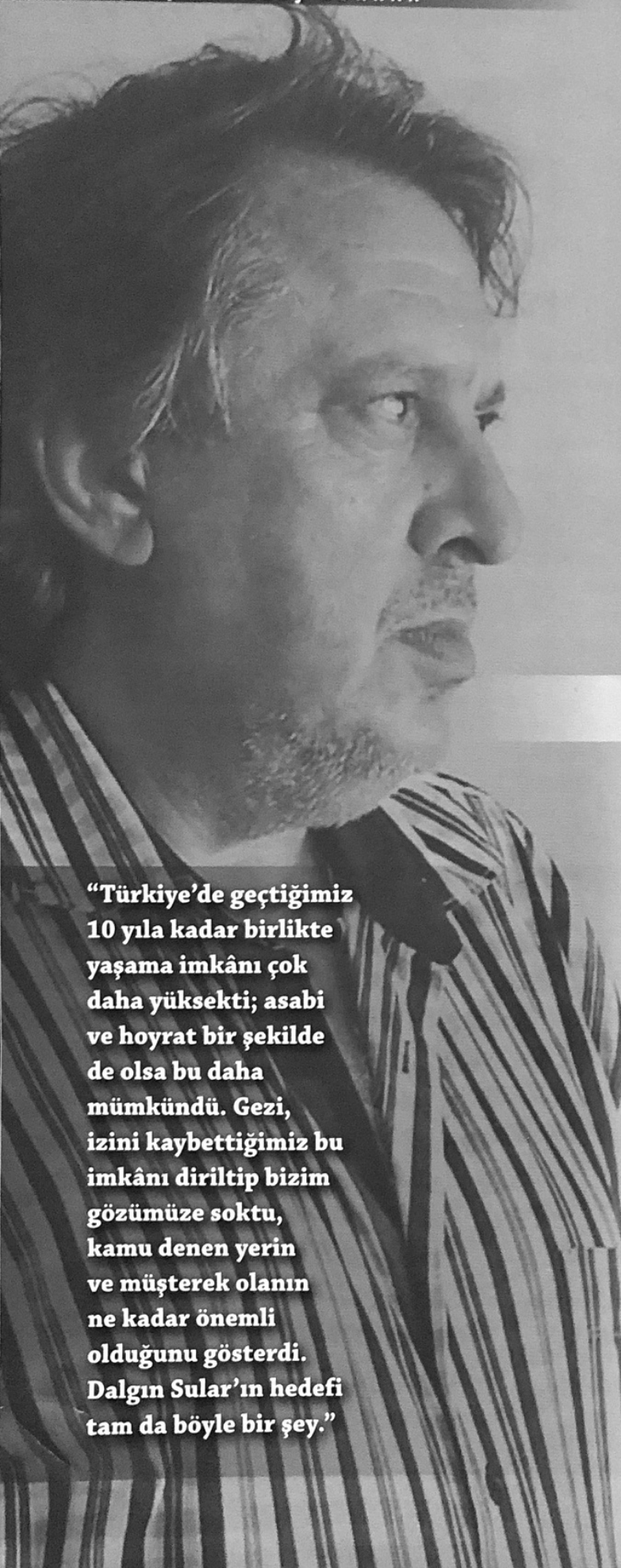

psykeart

uzlaşma

- Hayatla barışma veya didişme DOĞAN ŞAHİN • Uzlaşmanın varoluşsal imkânı: hoşgörü EROL GOKA
- Uzlaşma mı birlikte yaşama mı? MEHMET BEKAROĞLU • Uzlaşan demokratlar ve uzlaşmaz yobazlar CENGİZ GÜLEÇ
- Yaşamak buluşmaktır KEMAL SAYAR • Bir kişi iki kişi üç kişi... GAMZE ÖZÇÜRÜMEZ
- Hakiki hürmet ŞÜKRÜ HATUN • Azalarak, kaybederek, terk ederek uzlaşmak TARIK TUFAN
- İskender Savaşır'la Dalgın Sular: Her yer Haliç, her yer diriliş Söyleşi: TUNCAY GÜRHAN
- Üzerinde uzlaşı(a)mayan cinsiyet HANDE ÖĞÜT • Oyunlarla uzlaşanlar ŞULE ÖNCÜ
- Terazinin hüznü HAYDAR ERGÜLEN • Maske İSMAİL GÜZELSOY

Çizgi roman dergisi Dalgın Sular'ı
İskender Savaşır'la konuştuk...

Her yer Haliç her yer diriliş

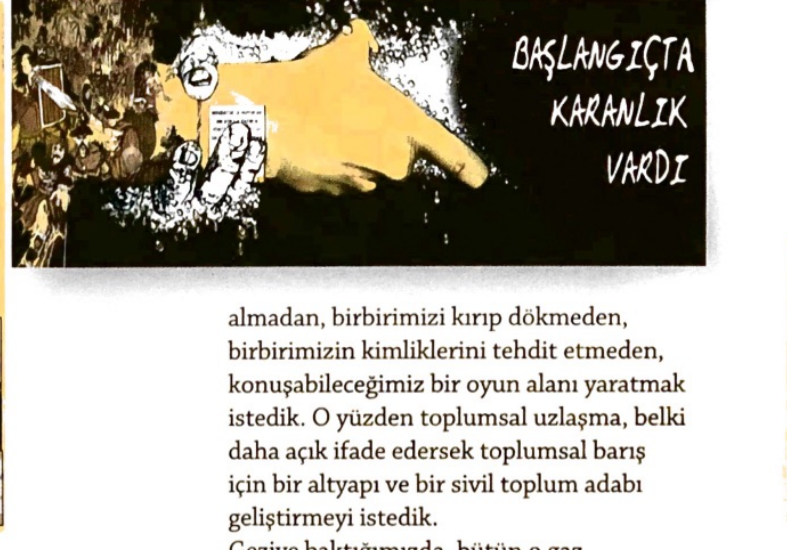
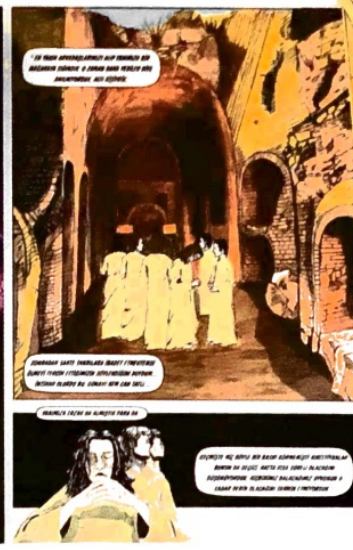
**"Türkiye'de geçtiğimiz
10 yıla kadar birlikte
yaşama imkânı çok
daha yüksekti; asabi
ve hoyrat bir şekilde
de olsa bu daha
mümkündü. Gezi,
izini kaybettiğimiz bu
imkânı diriltip bizim
gözümüze soktu,
kamu denen yerin
ve müşterek olanın
ne kadar önemli
olduğunu gösterdi.
Dalgın Sular'ın hedefi
tam da böyle bir şey."**

ff Dalgın Sular", bir çizgi roman projesi olarak yaklaşık iki yıldır geliştiriliyor. Kendi internet sayfasında şöyle anlatılıyor:

"Dalgın Sular projesi ilk olarak İskender Savaşır tarafından geliştirildi. Öncelikli hedef, çizgi roman motifini kullanarak travmatik deneyimler yaşayan gençler ve çocuklar için rehabilite edici bir iletişim ortamı yaratabilmektir. Ancak proje zamanla ve her yeni katılımla yeni şekillere ve işlevlere büründü. Bir buçuk yılın sonunda Dalgın Sular, birbirlerini hiç görmeseler de birlikte çalışarak eğlenen ve öğrenen pek çok insanın ortaya koydukları bir yayına dönüştü."

Çizgi roman fantastik bir kurguya dayanıyor: "Günün birinde, belki de 1980'lerde, Haliç'teki temizlik çalışmaları esnasında makineler hassas bir şeye dokunur. Zamanın dokusu yırtılır ve geçmişte yaşamayı, çoktan ölmüş olması gereken insanlar belirmeye başlar İstanbul sokaklarında."

Her ne kadar hikâyenin kurgusu fantastik olsa da, kişi ve olaylar gerçekten/tarihten alındığı için gerçeklikle ilişkisi hayli görünür. Dalgın Sular, Haliç'in, İstanbul halkının muhayyilesindeki yerini kentin kolektif hafızası olarak görüyor. Bir anlamda bu hafızanın mimarisinin en önemli noktaları, travmaların düğümlendiği yerler. Misal 17 Ağustos depremi gibi olaylar. Roman bu olaylardan doğan kahramanların, günümüzde vücut bulması, tanımlanması ve (yeniden) işlenmesi ile ortak gerçeklik algılamamızın köklerini

çözümlüyor. Bu travmalar, ölmüş kişilerin yeniden hayat bulup/dirilip geçmişten kalan hesapların yeniden ele alınmasıyla görünürlük kazanıyorlar ama Dalgın Sular evreni sadece travmalara yoğunlaşmış, onları yeniden kurmaya yönelik bir deneme değil. Dalgın Sular aynı zamanda, belki de toplumsal yaşamın o travmalara karşı tarihten beri geliştirdiği bir çözüm olarak kolektif bilinçdışının tarihsel yansımalarından yararlanıyor; Yedi Uyayanlar gibi mitolojik karakterlerin imkânlarını da kullanıyor. Bir başka açıdan Dalgın Sular, travmalarla, travmaların en önemlilerden biri olan ölüm fikriyle pazarlık edip uzlaşmanın imkânlarını araştırıyor. Bu noktada sadece bir dergi projesi olmanın ötesinde, kültür evrenimize bir müdahale denemesi olarak da görülebilir. Bu kapsamlı projeyi İskender Savaşır'la konuştuk:

İstersen Dalgın Sular'ı anlatmaya, uzlaşma teması açısından ve son toplumsal olaylarla bağlantılı olarak, yani Gezi direnişi bağlamında başlayalım...

Uzlaşma teması iki ölçekte ele alınabilir; bir yönden büyük ölçekte Gezi olayları olarak, öte yandan daha küçük ölçekte bizim dergi projesi var. Dalgın Sular'ı, tamamen teknik nedenlerle 31 Mayıs'ta yayımlama kararı aldık; tesadüf, 31 Mayıs'ta Gezi olayları doruğa çıktı, tarihin bir cilvesi... Bizim Şubat'ta bitirdiğimiz hikâyeler, gezinin de gündemi oldu. Çarpıcı bir örnek, bizim doğrudan tanımadığımız birinden geldi. Dergiyi gördükten sonra "Ben artık 'Her yer Taksim, her yer direniş' değil, 'Her yer Taksim, her yer diriliş' diyeceğim..." diyerek bu kesişimi anlatmıştı... Bir yandan doğrudan temalar düzeyinde bir örtüşmeden bahsedebileceğimiz bir yönü var. Taksim direnişi çok büyük bir olay, ama mizah onun asli bir ögesi, biz de bu projeye, çok fazla ciddiye

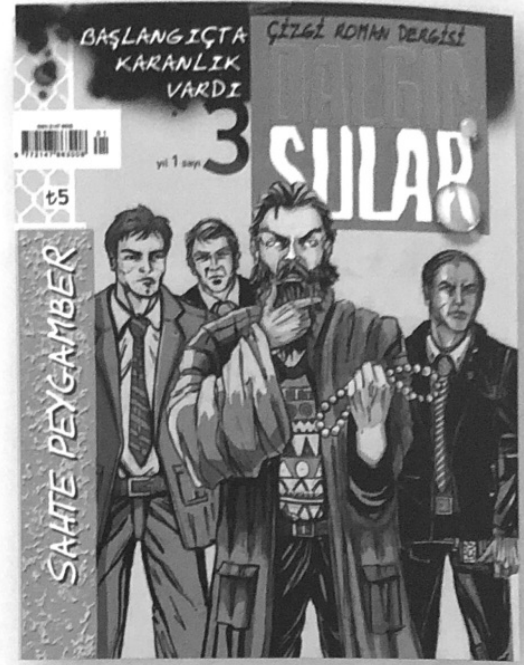
almadan, birbirimizi kırıp dökmeden, birbirimizin kimliklerini tehdit etmeden, konuşabileceğimiz bir oyun alanı yaratmak istedik. O yüzden toplumsal uzlaşma, belki daha açık ifade edersek toplumsal barış için bir altyapı ve bir sivil toplum adabı geliştirmeyi istedik. Geziye baktığımızda, bütün o gaz bombalarının atıldığı, mermilerin, çatışmaların ortasında -özellikle de ilk 10 gününde- bence hâkim tema barış temasıydı, yani ortak bir alanda birlikte yaşama imkânı... Hükümet bunu müthiş bir aymazlıkla şabote etti ama ona rağmen sürdürdü barış teması. Eğer başbakan Fas'tan döndükten sonra, Gezi hareketine "Ne istiyorsunuz çocuklar?" deseydi, bugün içinde yaşayacağımız Türkiye'yi hayal etmek aslında güç değil; -toplumsal barış için- büyük bir fırsattı Gezi. Tabii bir yandan bu bir kuşak farkı fenomeni. Orada, bizim kuşaktan birçok insan da, Gezi'de bir araya gelen, ortaklaşan karşıt hareketleri görse, bu manzara karşısında aklı şaşardı! Oysa Türkiye'de geçtiğimiz 10 yıla kadar birlikte yaşama imkânı çok daha yüksekti; asabi ve hoyrat bir şekilde de olsa bu daha mümkündü. Gezi, izini kaybettiğimiz bu imkânı diriltip bizim gözümüze soktu, kamu denen yerin ve müşterek olanın ne kadar önemli olduğunu gösterdi. Dalgın Sular'ın hedefi tam da böyle bir şey. Sol kültürde birkaç istisna dışında

maneviyattan pek bahsedilmez... Halbuki ölüm ve hayat gibi konulardan bahsetmeden sürekli ve ikna edici olmasının imkânı yok. Diğer yandan içinde bulunduğumuz durumda, bu konulardaki söylemlerin doğrudan doğruya örgütlü bir çıkar grubunun dili halinde olması, "o gruba ait" bir politika aracı olduğu gibi görüldüğü koşullarda, özellikle gençlerin ama toplumun da ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak olması kaçınılmaz. O yüzden Dalgın Sular gayri ciddi, politikadan uzak bir serbestlik alanı, bu yoldan geçen yani tam da politikaya bulaşmamaktan geçen bir barışma alanı. Bu durumun pek emsali yok çünkü bizim ülkemizde buluşmaları, düşman yaratmak, başkalarına kara çalarak yaratma geleneği var; o yüzden büyük buluşmalar hep mizah dergilerinde olur. Biz bu bakımdan Amerikan çizgi roman geleneğinden de ayrılıyoruz, çünkü bir kötü adam yaratmak üzerine kurmuyoruz hikâyeleri. Her kötü adamın da bir hikmeti olduğunu, onun da başka bir yönden görülebileceğini düşünüyoruz, dolayısıyla iyilerle kötülerin çatışması olarak kurulmayacak bizim hikâyelerimiz.

Bir çatışma var mı peki?

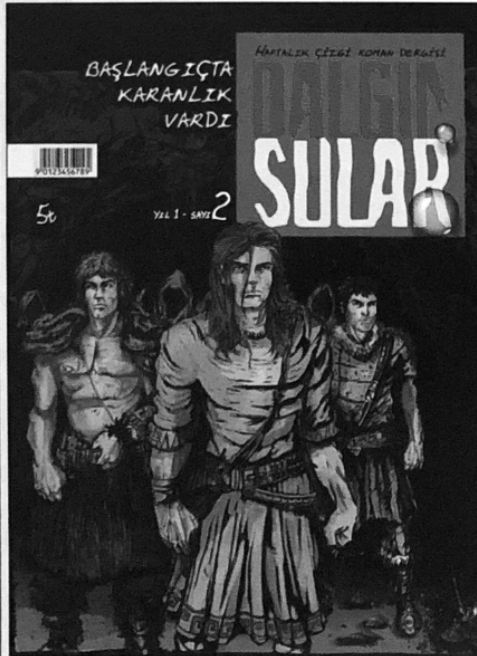
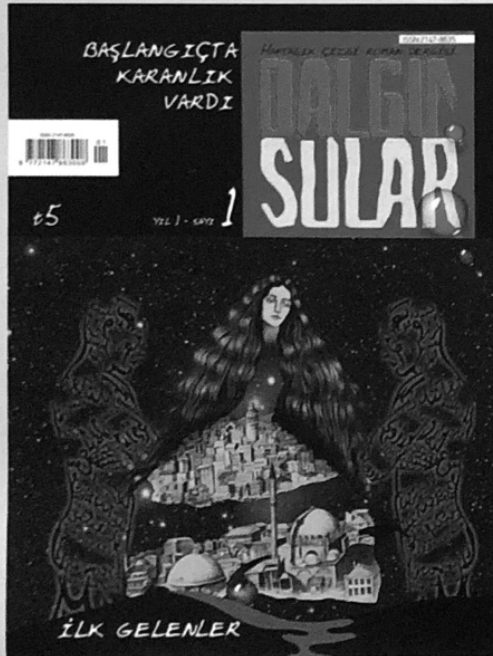
Var tabii, görüşte bir sürü çatışma var. Ama o çatışmaların iki yönünü de anlatan bir bakış açısı daha var. Mesela derginin

iki önemli karakteri Gece Kraliçesi ve Hızır sürekli bir çatışma içinde, Gece Kraliçesi dirilenlerin, Hızır yaşayanların temsilcisi ve müthiş bir mücadele halindedir. Ama daha ilerideki sayılarda -henüz çizilmedi ama- onları bir kameriyein altında kahve içerken göreceğiz. Yani ahenk açısından baktığımızda, Gece Kraliçesi'nin temsil ettiği karanlığın da, Hızır'ın temsil ettiği nurun da aynı ahengin bileşenleri olduğunu gören bir bakış açısı hep var dergide. Belki karşıtlıkların olmadığı bir dünya düşünmek zor... Ama bu sadece karşıtlıktan çıkarı olanlar için zor... Halbuki karnını doyurmak için hırsızlık yapan bir çocuğun perspektifinden, iyi ve kötü gibi karşıtlıkların ne kadar kaygan zeminlerde olduğunu görmek çok daha mümkün... Bu dergi birçok düşünsel farklılığın yanında, farklı hayat deneyiminden insanın bulunduğu bir dergi. (Bu girişime önyak olan grup içinde, Dalgın Sular gibi yaratıcı sanat olanaklarından "yoksun kalmış" çocuklardan Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yetiştirilenlere ve Çocuk/Gençlik Cezaevlerinde tutulanlar ya da Metris Gençlik Cezaevi'nde barındırılan 18-21 yaş grubu genç tutuklu/hükümlüler gibi katkı veren gençler var.) O yüzden, doğruların çatışmasının ötesinde, bir birliktelik bulma ihtiyacı pratikte bir dil yaratıyor, bir uzlaşma kültürü yaratıyor. Biz bu imkânı geliştirmek, sunmak istiyoruz.

Böyle bir uzlaşma kültürünün kaynakları nelerdir? İslam dini mesela böyle bir uzlaşma için imkânlar sunuyor mu?

Dindeki birleştiricilik, tevhid vurgusu, bir öteki yaratmadan birleşme konusunda bir imkân sunuyor; özellikle heterodoks pratiklerinde, mesela Batnilik gibi, bu temalar sadece İslam'da değil ama küresel olarak geliştiriliyor. Son 25 yılda dünya ölçeğinde de böyle bir arayış var denebilir. Mesela New Age denen akım ne kadar karikatürize edilirse edilsin, bu arayışı temsil eder. Amerika'da Mevlana okuyanlar da, Nepal'e gidip Budist olanlar da, İskandinav'da Şaman kültürüne merak saranlarda da benzer bir arayış var. Mevcut bilgilenme araçlarının dışındaki araçları kullanmaktan çekinmeyen, internet üzerinden yeni yorumlara açık bir kuşak oluştu. O bakımdan bizim Gezi kuşağı farklı kültürlerle bakmaya ve beslenmeye hazır bir kuşak. Dalgın Sular işte böyle bir dünyanın üzerine oturuyor.

Dalgın Sular'da Ökkeşler denen, asayışı sağlamaktan sorumlu bir polis ekibi var. Ökkeşler'le dirilenler sanki bir karışıklık içinde, bu açıdan bakarsak onlar neyi temsil ediyorlar?

Onun esin kaynağı, '80'lerde kurulup bugün oldukça yaygın özel güvenlik şirketleri. Dalgın Sular'daki tarihiyle, başka bir amaç için kurulan Ökkeşler Teşkilatı, devlet tarafından dirilişler başlayınca bu konuyla ilgili güvenliği sağlamakla görevlendiriliyorlar; burada bir özel güvenlik eleştirisi var. Daha nazik özel güvenlik görüntüsü giderek nasıl zorbalığın kaynağına evriliyor, bu anlatılıyor. Ama tabii mesele bununla sınırlı değil. Ökkeşler de Dalgın Sular'daki birçok karakter ve yapı gibi dönemeçler içeriyor, mesela Ökkeşler'in başı olan Yusuf Bey -ki burada bir spoiler olarak veriyorum bunu- Yedi Uyuyanlar'dan bir tanesi...

Dalgın Sular'da, Yedi Uyuyanlar ve Dirilenler var, aralarındaki fark nedir? Neyi temsil ediyorlar?

Yedi Uyuyanlar, zamanın dokusu ne zaman yırtılırsa ve dirilişler başlayınca uyanıyorlar. Tam olarak görevlerinin ne olduğu net olmasa da, esasen bu yırtılmayı tamir etmek konusunda genel ve ama bulanık bir sezgileri var. Ahengin yeniden tesis edilmesi doğrultusunda çalışmalarını gerektiğini seziyorlar ama bunun için ne yapmak gerektiğini bilmiyorlar; bunu kendileri de deneyerek öğreniyorlar...

Onlar süper kahramanlar mı?

Evet, onlar süper kahramanlar ama süperliklerini çok tuhaf ifade ediyorlar. Mesela bir tanesi, Maxi'nin, birinci cildin süper kahramanının süper özelliği empati! Kullandıkça gelişen bir empatisi var, karşındakinin duygularını tarayabiliyor, hangi tarihten geldiğini fark edebiliyor, geçmişini okuyabiliyor, o yüzden ötekilere ulaşabiliyor ve herkesi ikna edebiliyor.

O zaman Yedi Uyuyanlar'ın her birinin yeteneklerinin uzlaşma için gerekli bir önkoşulu temsil ettiğini düşünebilir miyiz?

Evet ama orada Hain var.

Onun da bir fonksiyonu yok mu?

Hain'in çok diyalektik bir rolü var. Hain Allah'a isyan ediyor, ölümlülüğe isyan ediyor. O bir anlamda Camus'nün başkaldıran insanı gibi, toplumsal başkaldırıyla metafizik başkaldırını iç içe geçiriyor; dünyanın dokusuna sinmiş olan adaletsizliğe... Biz niye ölüyoruz? Niye ölmek zorunda insanlar?

Bununla uzlaşmak mümkün mü? İnsan ölümle uzlaşabilir mi? Böyle bir uzlaşma sağlamadan temelde barış mümkün olabilir mi?

Dalgın Sular'ın en geri planda sorduğu soru, tartıştığı soru budur... Benim de 58 yaşında, kendimden otuz yaş küçük insanlarla bu projeye girmeme belki bu soru sebep olmuştur... Bazı insanlar estetik ameliyatı oluyor, ben de Dalgın Sular'ın kurulmasını sağladım... (gülüyor).

Peki o zaman şöyle sorayım; Türkiye'de uzlaşma kültürünün oluşmasının önündeki en büyük engel sence nedir?

İntikam meselesi hâlâ çok önemli bir faktör; yani rövanşizm... Mümtazer Türköne sanırım söylemişti birkaç sene önce: "Elbette intikam almak istiyoruz!"

Kimden?

Bizden! Onlara göre bir önceki dönemin nimetlerinden yararlanmış olanlardan... Müslümanlara yönelik baskının müttefikleri olarak gördüğü herkesten... Bu duygunun güçlü tarihsel kökleri var; bir bakıma kişisel intikamın devlete aktarılması da var. İntikamdan vazgeçmek kolay değil; oysa medeniyet dediğimiz şeyin gelişiminde intikamdan, misillemeden vazgeçmek var. Kan davasını terk ederek toplum olunabilir.

Sanırım Dalgın Sular'ın üçüncü sayısında Yedi Uyuyanlar'dan biri dirilenlerden birini intikam almaktan vazgeçirmeyi deniyordu ama bu mümkün olamıyordu; intikamdan vazgeçmek mümkün mü, bunu araştırmaya devam edecek misiniz?

Benim araştırmam önemli değil, ben kendime güvenmiyorum, o yüzden bu projedeki genç arkadaşların katkılarını merakla bekliyorum. "Hayır adalet olmalı, kanım yerde kalmayacak" diyen arkadaşlar olacak. O hikâyenin yazılışında bu öne çıkan şeylerden biriydi, bazı arkadaşlar orada intikam alınmamasını ikna edici bulmadı... Bu yüzden kavramsal düzeyde bu soruya cevap verilebileceğini sanmıyorum. Bunun cevabı birlikte bunu araştırarak bulunabilir; deneyerek kurgulayarak, hikâyeleri çatıştırarak bulunabilir. Dolayısıyla "Nedir bu intikamdan vazgeçmenin koşulları, bunu mümkün kılacak öğreti?" diye soruyorsan, ben "Neredeyse yoktur!" derim. O bir inanç sistemi değil bir hayat üzerine oturur, bu hayatta birlikte yaşanarak öğrenilir... Dalgın Sular da böyle bir öğrenme sürecinin -kendi evladını öven ebeveyn olmak istemem ama- bir örneği...